

1-1488
88
I 22

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ

УДК 801.316.6-01+801.318-01

Іваноў Яўген Яўгенавіч

ДЫФЕРЭНЦЫЯЛЬНЫЯ ПРЫМЕТЫ АФАРЫЗМА

10.02.19 – тэорыя мовы

Аўтарэферат дысертцыі
на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук

Навукова-
бібліяграфічны
аддзел

Установа адукацыі
"Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя П. М. Я. Скарыны"
БІБЛІЯТЭКА

81.002.003.01 ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Праца выканана ў Беларускім дзяржаўным універсітэце

Навуковы кіраўнік – доктар філалагічных навук, прафесар
ПЛОТНИКАЎ Браніслаў Аляксандравіч
(Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце
Рэспублікі Беларусь, кафедра беларусазнаўства)

Афіцыйныя апаненты: доктар філалагічных навук, прафесар
МІХНЕВІЧ Арнольд Яфімавіч
(Прыватны інстытут кіравання
і прадпрыемальніцтва, навукова-
даследчыцкі аддзел)

кандыдат філалагічных навук, прафесар
КРАСНЕЙ Віктар Пятровіч
(Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
кафедра гісторыі беларускай мовы)

Апаніруючая арганізацыя – Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны

Абарона адбудзецца “17” чэрвеня 2004 г. у 16.00 гадзін на
пасяджэнні савета па абароне дысертаций Д 02.01.24 пры Беларускім
дзяржаўным універсітэце па адрасу: 220050, Мінск, вул. Карла Маркса, 31, ауд.
62, тэлефон вучонага сакратара 209-55-58.

3 дысертацияй можна азнаёміцца ў бібліятэцы Беларускага дзяржаўнага
універсітэта.

Аўтарэферат разасланы “17” мая 2004 г.

В.а. вучонага сакратара
савета па абароне дысертаций

А.А.Кожынава

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

АКТУАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАДЫЦИИ

Актуальнасць тэмы дысертацыі. Актуальнасць даследавання моўнай прыроды афарызма з пазіцый тэарэтычнай лінгвістыкі заключаецца ў некалькіх аспектах.

Ва ўласна лінгвістычным плане з'яўляецца актуальным вызначэнне структурных і семантычных уласцівасцей афарызма як спецыфічнай з'явы мовы і маўлення, яго дыферэнцыяльных прымет як гетэрагеннага лінгвістычнага аб'екта, агульнакатэгарыяльных разнавіднасцей (асноўных класаў) афарыстычных адзінак, семантычных тыпаў афарызмаў (паводле адносінаў да рэчаіснасці), месца афарызма ў сістэме камунікацыйных і намінацыйных адзінак.

У агульнафілалагічным плане апісанне моўнай прыроды афарызма як спецыфічнага знакавага сродку маўлення-мысленчай дзейнасці з'яўляецца актуальным пры яго вывучэнні як аб'екта іншых філалагічных дысцыплін – парэміялогіі (як раздзела фалькларыстыкі), тэорыі тэксту, рыторыкі, стылістыкі, тэорыі і гісторыі літаратуры і інш.

У аспекце тэорыі пазнання выяўленне моўных параметраў семантыкі афарызма (паводле яго адносінаў да рэчаіснасці) з'яўляецца актуальным у межах навукова-філасофскага асэнсавання ўласцівага чалавеку спосабу пазнання свету праз абагульненне асобных, прыватных з'яў і разнастайных сувязей паміж імі.

Сувязь даследавання з буйнымі навуковымі праграмамі і тэмамі. Дысертацыя выконвалася ў межах навукова-даследчай тэмы “Мовы свету. Тэкст і сістэма беларускай мовы ў супастаўленні з іншымі славянскімі мовамі” кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1991–1995 гг.).

Асобныя часткі даследавання выконваліся ў межах праграмы Беларускага фонду Сораса “Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь” (1993–1995 гг., галаўная арганізацыя – Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь), навукова-даследчай тэмы “Руска-беларускі слоўнік прыказак і прымавак” у межах праграмы для маладых навукоўцаў Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў (1998–1999 гг.; галаўная арганізацыя – Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.А.Куляшова) і праграмы для замежных навукоўцаў французскага Fonds d'Aide aux Lettres Polonaises Independantes (1998 г.; галаўная арганізацыя – Інстытут славістыкі Польскай Акадэміі навук).

Мэты і задачы даследавання. Асноўная мэта даследавання заключаецца ў вызначэнні дыферэнцыяльных прымет афарызма як спецыфічнай з'явы мовы і маўлення і апісанні на гэтай падставе яго агульнакатэгарыяльных разнавіднасцей (асноўных класаў) і семантычных тыпаў. Для дасягнення мэты даследавання былі пастаўлены задачы:

- 1) акрэсліць напрамкі, абагульніць дасягненні і вызначыць праблемы вывучэння афарызма ў тэрмінах лінгвістыкі;
- 2) укладліць паняцце афарызма як уласна лінгвістычнага аб'екта;

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

3) вызначыць прынцыпы дыферэнцыяцыі афарыстычных адзінак паводле іх агульнакатэгарыяльных адрозненняў;

4) акрэсліць месца афарызма ў сістэме камунікацыйных і намінацыйных адзінак;

5) вызначыць спецыфіку афарыстычнай семантыкі;

6) выявіць асноўныя семантычныя тыпы афарызма паводле яго адносінаў да рэчаіснасці.

Аб'ект і предмет даследавання. Аб'ектам даследавання з'яўляюцца афарызмы як (а) моўныя адзінкі (прыказкі, прымаўкі, крылатыя выразы і іншыя разнавіднасці ўстойлівых фраз) і (б) маўленчыя творы (выслоўі афарыстычнага жанру, неірэцэдэнтныя афарызмы з літаратурных тэкстаў і афарыстычныя фразы з жывой гутарковай мовы).

Прадметам даследавання з'яўляюцца інтэгральныя і дыферэнцыяльныя прыметы афарызма, яго агульнакатэгарыяльныя і семантычныя параметры.

Даследаванне праводзілася на матэрыяле трох сучасных славянскіх моў – беларускай, рускай і польскай.

Фактычным матэрыялам даследавання з'яўляюцца ўстойлівыя афарыстычныя фразы, атрыманыя шляхам выбаркі з парэміяграфічных і фразеаграфічных крыніц, а таксама ўстойлівыя і свабодныя афарыстычныя выказванні, выбраныя аўтарам з літаратурных тэкстаў і з жывой гутарковай мовы. Усе афарызмы (і выпадкі іх ужывання), выкарыстаныя ў дысертацыі ў якасці прыкладаў (каля 1000), былі вылучаны на падставе т.зв. “выпадковай” выбаркі (любая афарыстычная фраза ў кожнай з трох моў мела аднолькавую магчымасць патрапіць у склад фактычнага матэрыялу, што забяспечвае яго рэпрэзэнтацыйнасць).

Гіпотэза. Афарызм з'яўляецца спецыфічнай з'явай мовы і маўлення, адносіцца паводле структуры і спосабаў функцыянавання да катэгарыяльна гетэрагенных лінгвістычных аб'ектаў, з'яўляецца на сваёй семантыцы намінацыйнай адзінкай і належыць паводле адносінаў да рэчаіснасці да рэчнага семантычнага тыпу.

Метадалогія і метады даследавання. Метадалагічнай асновай даследавання з'яўляецца палажэнне аб афарызме як уласна лінгвістычным феномене на падставе прынцыпаў адзінства мовы і маўлення і сістэмнага характару мовы. Даследаванне грунтуецца на апісальным метадзе з выкарыстаннем прыёмаў структурнага аналізу (вызначэнне інтэгральных і дыферэнцыяльных прымет афарызма як спецыфічнай з'явы мовы і маўлення і апісанне на гэтай падставе яго асноўных разнавіднасцей), семантычнага аналізу (вызначэнне семантычных уласцівасцей афарызма як намінацыйнай адзінкі і апісанне яго семантычных тыпаў паводле адносінаў да рэчаіснасці), функцыянальнага аналізу (вызначэнне асаблівасцей дынамікі і сферы функцыянавання афарызмаў розных агульнакатэгарыяльных класаў і семантычных тыпаў), лінгвістычнага мадэлявання (рэпрэзэнтацыя суадносін паміж асобнымі агульнакатэгарыяльнымі і семантычнымі разнавіднасцямі афарызма як парадыгматычных у сістэме мовы).

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Навуковая навізна і значнасць атрыманых вынікаў. Навуковая навізна даследавання заключаецца як у самой пастаноўцы праблемы, так і ў атрыманых выніках. Моўная прырода афарызма ніколі не было прадметам спецыяльнага апісання з пазіцый тэарэтычнай лінгвістыкі, а разглядалася пры вывучэнні тых ці іншых моўных уласцівасцей афарызма паасобку як аб'екта фразеалогіі (у шырокім сэнсе), парэміялогіі, лінгвакраізнаўства, лінгвістыкі тэксту. Упершыню даследуюцца інтэгральныя і дыферэнцыяльныя прыметы афарызма, яго агульнакатэгарыяльныя і семантычныя параметры як спецыфічнай з'явы мовы і маўлення, вызначасца месца афарызма сярод сумежных лінгвістычных феноменаў.

Тэарэтычная і практычная значнасць даследавання. Тэарэтычная значнасць даследавання заключаецца ў паглыбленым вывучэнні вышэйшых адзінак мовы (маўлення), у прыватнасці ў выяўленні дыферэнцыяльных прымет афарызма, вызначэнні і апісанні яго агульнакатэгарыяльных і семантычных разнавіднасцей.

Асноўныя палажэнні дысертацыі могуць паслужыць тэарэтычнай базай для вывучэння структурных і функцыянальных уласцівасцей афарызма як спецыфічнай з'явы мовы (маўлення) і семантычна-геналагічнай разнавіднасці тэксту, сінхроннага і дыяхроннага апісання афарыстычных адзінак беларускай, рускай і польскай моў.

Вынікі даследавання могуць быць карыснымі пры выкладанні ў ВНУ вучэбных дысцыплін “Уводзіны ў мовазнаўства”, “Агульнае мовазнаўства”, “Сучасная беларуская мова”, “Сучасная руская мова”, “Сучасная польская мова” (пры вывучэнні фразеалогіі і сінтаксісу), “Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту”, пры правядзенні спецкурсаў і спецсемінараў, падрыхтоўцы курсавых і дыпломных прац.

Вынікі даследавання можна выкарыстаць і ў лінгвадыдактыцы, у тым ліку пры вывучэнні мовы як замежнай ці як няроднай ва ўмовах білінгвізму (што асабліва актуальна для Беларусі), таму што добрае веданне моўных афарызмаў з'яўляецца такой жа неад'емнай часткай валодання мовай, як і веданне яе лексікі і фразеалогіі.

Асноўныя палажэнні дысертацыі, якія выносяцца на абарону.

1. Афарызм з'яўляецца спецыфічнай з'явай мовы і маўлення – устойлівым ці свабодным выказваннем, якое мае сінтаксічную структуру сказа з прамым ці пераносным агульным значэннем, выражае пазачасавую і нелакалізаваную сувязь паміж неадзінкавымі аб'ектамі рэчаіснасці і з'яўляецца зместава самадастатковым. Афарызм паводле сваіх інтэгральных прымет суадносіцца з сумежнымі з'явамі мовы і маўлення (парэміямі і літаратурнымі выслоўямі) толькі часткова, г.зн. што афарызм можа быць і прыказкай, і прымаўкай, і літаратурным выслоўем (у складзе нейкага тэксту або асобным творам), і крылатым выразам, але не ўсе яны з'яўляюцца афарыстычнымі па сваіх структурных і семантычных уласцівасцях.

2. Афарызм паводле структуры і спосабаў функцыянавання з'яўляецца гетэрагенным лінгвістычным аб'ектам. Афарыстычныя адзінкі на падставе сваіх агульнакатэгарыяльных прымет дыферэнцыруюцца на непраэцэдэнтныя

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

(“рэшкі” і “тэксты”, літаратурныя творы і “тэксты масавай камунікацыі”) і прэзідэнтныя (“крылатыя выразы” і “парэміі”, “прымаўкі” і “прыказкі”, “не ідыёмы” і “ідыёмы”). Агульнакатэгарыяльныя разнавіднасці афарызма складаюць асноўныя класы афарыстычных адзінак і маюць тыпалагічны характар.

3. Афарызм выкарыстоўваецца ў маўленні для азначэння (намінацыі) такіх рэалій, як заканамернасці рэчаіснасці (неабходныя і рэгулярныя ўласцівасці і/або сувязі цэлых класаў аднародных аб’ектаў сапраўднага ці выдуманнага свету), і таму з’яўляецца намінацыйнай адзінкай, чым істотна адрозніваецца ад усіх іншых устойлівых і свабодных выказванняў, утвараючы асобны тып выказвання.

4. Афарызм паводле адносінаў да рэчаіснасці належыць да пэўнага семантычнага тыпу, кожны з якіх складае мноства афарыстычных адзінак, што азначаюць пэўную разнавіднасць заканамернасцей быцця. Афарызмы дыферэнцыруюцца на падставе ўласна семантычных і фармальных прымет на несупярэчныя рэчаіснасці (“законы” і “грыгерыі”, “сентэнцыі” і “максімы”) і супярэчныя (“парадоксы” і “кааны”). Семантычныя тыпы афарызмаў утвараюць асобную сістэму парадыгматычных адносін паміж афарыстычнымі адзінкамі.

5. Афарызм з’яўляецца асобным моўным феноменам паводле наяўнасці спецыфічнага комплексу прымет, з якіх складаецца якасць афарыстычнасці выказвання (мае сінтаксічную структуру сказа, абагульнена-універсальнае значэнне і змestавую самадастатковасць). Лінгвістычнае паняцце афарызма з’яўляецца не родавым, а катэгарыяльным (рэпрэзентуе не толькі пэўны клас выказванняў на падставе вызначаных інтэгральных прымет, але і супрацьпастаўляе яго ўсім астатнім выказванням – не афарызмам). Афарызмы павінны вывучацца ў межах спецыяльнай галіны мовазнаўства (лінгвістычнай афарыстыкі, або лінгваафарыстыкі) з дапамогай уласнай метадалогіі і спецыяльнай метамовы.

Асабісты ўклад суіскальніка. Дысертацыйнае даследаванне з’яўляецца самастойнай працай аўтара, якая выканана на аснове фактычнага матэрыялу (выбранага аўтарам з лексікаграфічных крыніц, літаратурных тэкстаў і жывой гутарковай мовы).

Апрабачыя вынікі даследавання. Асноўныя палажэнні і вынікі даследавання прайшлі апрабачку на Міжнародным сімпозіуме па праблемах навучання рускай мове ў Інстытуце рускай мовы імя А.С.Пушкіна (Масква, 26–29 кастрычніка 1992 г.), I Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай” у БДУ (Мінск, 25–30 кастрычніка 1993 г.), Рэспубліканскай навуковай канферэнцыі “Герменеўтыка. Рыторыка. Стылістыка” ў МДЛУ (Мінск, 8–9 снежня 1993 г.), III Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Мова і культура” ў Кіеўскім дзяржаўным універсітэце імя Т.Шаўчэнкі (Кіеў, 28 чэрвеня – 3 ліпеня 1994 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Нацыянальна-культурны кампанент у тэксце і ў мове” ў БДУ (Мінск, 5–7 кастрычніка 1994 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Заканамернасці і формы развіцця рускай літаратуры XX стагоддзя: традыцыі і сучасны стан (мастацкія сістэмы, жанры, стылі, творчыя індывідуальнасці)” у

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

МДУ імя М.В.Ламаносава (Масква, 3–4 лістапада 1994 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Лінгвістыка на зыходзе XX стагоддзя: вынікі і перспектывы” ў МДУ імя М.В.Ламаносава (Масква, 1–4 лютага 1995 г.), Міжнародным навуковым семінары, прысвечаным памяці А.В.Азароўскага (1935–1995), у МДУ імя А.А.Куляшова (Магілёў, 27–28 лютага 1996 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Усходнеславянскія літаратуры і мовы: сучасны стан і тэндэнцыі развіцця” ў Апольскім універсітэце (Аполе, Польшча, 24–26 верасня 1996 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Кагнітыўная лінгвістыка канца XX стагоддзя” ў МДУ (Мінск, 7–9 кастрычніка 1997 г.), Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Тэорыя і практыка русістыкі ў сусветным кантэксце”, прысвечанай 30-годдзю МАПРЯЛ, у Расійскім універсітэце дружбы народаў (Масква, 28–31 кастрычніка 1997 г.), III Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Славянскія літаратуры ў сусветным кантэксце” ў БДУ (Мінск, 18–20 лістапада 1997 г.) і інш.

Дысертацыйнае даследаванне абмяркоўвалася на пасяджэнні кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага універсітэта (красавік 2004 г.).

Апублікаванасць вынікаў. Асноўныя вынікі даследавання адлюстраваны ў 34 публікацыях агульным аб’ёмам каля 400 старонак, у тым ліку ў 2 асобных выданнях (1 вучэбным слоўніку ў сааўтарстве, 1 раздзеле ў калектыўным выданні), 8 артыкулах у перыядычных навуковых выданнях і зборніках навуковых прац, 13 магэрыялах і 11 тэзісах дакладаў (3 у сааўтарстве) на навуковых канферэнцыях.

Структура і аб’ём дысертацыі. Тэкст дысертацыі складаецца з ўводзінаў, агульнай характарыстыкі даследавання, трох глаў, заключэння і спісу выкарыстанай літаратуры. Агульны аб’ём дысертацыі – 122 старонкі (у тым ліку 2 малюнка). Колькасць выкарыстаных крыніц – 308 адзінак.

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ ДЫСЕРТАЦЫІ

Ва ўводзінах даецца агульная ацэнка сучаснага стану лінгвістычнага вывучэння афарызма, акрэсліваюцца актуальныя праблемы апісання моўнай прыроды афарыстычных адзінак, абгрунтоўваецца кірунак даследавання, вызначаюцца яго актуальнасць, мэта і задачы.

Першая глава “**Афарызм як аб’ект лінгвістыкі (развіццё, напрамкі і спецыфіка вывучэння)**” складаецца з шасці раздзелаў, у якіх разглядаюцца станаўленне і асаблівасці асэнсавання афарызма як моўнага феномена, аналізуюцца розныя падыходы да яго лінгвістычнага вывучэння: апісанне ўласцівасцей афарызма як літаратурнага тэксту, інтэрпрэтацыя як адзінкі фразеалагічнага складу мовы, лінгвістычнае асэнсаванне ў тэрмінах структурнай парэміялогіі, лінгвакраіназнаўчая тэорыя афарызма, а таксама спробы яго апісання з пункта гледжання функцыянальна-семантычнай тыпалогіі выказвання.

вызначаныя семантычныя тыпы афарызма паводле яго адносінаў да рэчаіснасці ўтвараюць асобную сістэму, якая з'яўляецца адным з праяўленняў парадыгматычных адносін паміж афарыстычнымі адзінкамі [7; 19; параўн. 6; 8].

5. Афарызм з'яўляецца асобным мовазнаўчым феноменам паводле наяўнасці спецыфічнага комплексу інтэгральных прымет, якія ўтвараюць якасць афарыстычнасці выказвання (мае сінтаксічную структуру сказа, характарызуецца абагульнена-універсальным значэннем і з'яўляецца зместава самадастатковым).

Лінгвістычнае паняцце афарызма з'яўляецца не родавым, а катэгарыяльным, паколькі рэпрэзентуе не толькі пэўны клас выказванняў паводле наяўнасці агульнай для іх якасці афарыстычнасці, але і супрацьпастаўляе на яе падставе гэты клас усім астатнім выказванням – не афарызмам [1; 2; 4; 5; 7; 26; 31; 32].

Існуючыя спробы лінгвістычнай кваліфікацыі паняцця афарызма і апісання яго моўных уласцівасцей знаходзяцца ў межах прыватнай праблематыкі тых мовазнаўчых дысцыплін, у тэрмінах якіх ён звычайна разглядаецца – фразеалогіі, парэміялогіі (як часткі фалькларыстыкі), лінгвакраізнаўства, лінгвістыкі тэксту і інш. У межах названых дысцыплін афарызм эксплікуецца як асобны лінгвістычны аб'ект, але яго апісанне істотна абмежавана іх метамоўнай і метадалагічнай спецыфікай, што не дазваляе сфармавацца аб'ектыўным уяўленню аб моўнай прыродзе афарызма, яго месцы ў сістэме мовы і ролі ў маўленні [7; 23; 26; 32; параўн. 10; 12; 13; 16; 17; 21; 24; 25; 28; 29].

Гэта патрабуе вывучэння афарызма як спецыфічнай з'явы мовы і маўлення ў межах спецыяльнай галіны мовазнаўства (лінгвістычнай афарыстыкі, або лінгваафарыстыкі) з дапамогай уласнай метадалогіі і спецыяльнай метамовы [3; 4; 7].

СПІС ДРУКАВАННЫХ ПРАЦ ПА ТЭМЕ ДЫСЕРТАЦЫІ

Асобныя выданні

(у тым ліку раздзелы ў калектыўных выданнях)

1. *Іванова С.Ф., Іваноў Я.Я.* Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў: Лінгвакраізназн. дапам. – Мн.: Беларускі Фонд Сораса, 1997. – 262 с. – (Праграма “Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Беларусі”).

2. *Іваноў Я.Я.* Афарызм як адзінка мовы vs. маўлення і як аб'ект лінгвакраізнаўства // *Іваноў Я.Я.* Нацыянальна-культурная семантыка беларускай мовы і праблема яе лінгвакраізнаўчай рэпрэзентацыі: (На матэрыяле моўнай афарыстыкі) // *Іванова С.Ф., Іваноў Я.Я., Мячкоўская Н.Б.* Сацыякультурная прастора мовы. – Мн.: Веды, 1998. – С. 34–38. – (Праграма “Новыя гуманітарныя веды”).

3. *Иванов Е.Е.* К проблеме создания словаря афористических единиц русского языка // Современные проблемы лексикографии: Сб. науч. тр. / Харьковское лексикограф. общ-во; Под ред. В.В.Дубичинского и др. – Харьков, 1992. – С. 184–187.

4. *Иванов Е.Е.* Афоризм и лингвоафористика // Вопросы романо-германской и русской филологии: (Лексикология): Межвуз. сб. науч. тр. / Пятигорский гос. пед. ин-т иностр. языков; Редкол.: В.В.Лазарев (отв. ред.) и др. – Пятигорск, 1993. – С. 36–42.

5. *Иванов Е.Е.* Афористика в поэме Н.А.Некрасова “Кому на Руси жить хорошо”: (Материалы для составления словаря языка писателя) // Единицы восточнославянских языков: (Структура, семантика, функция): Межвуз. сб. науч. тр. / Тульский гос. пед. ин-т. – Тула, 1993. – С. 119–143. – Деп. в ИНИОН РАН, № 48626 от 03.11.1993 г.

6. *Иванов Е.Е.* Об одном способе афоризации художественной речи // Язык русских писателей XIX–XX веков: Межвуз. сб. науч. тр. / Тульский гос. пед. ин-т. – Тула, 1993. – С. 174–193. – Деп. в ИНИОН РАН, № 47888 от 13.04.1993 г.

7. *Іваноў Я.Я.* Афарызм як прадмет філалогіі і аб’ект лінгвістыкі // Веснік Беларускага дзярж. ун-та. Сер. 4. – Мн., 1994. – № 3. – С. 61–65.

8. *Иванов Е.Е.* Структурная парадигма афоризма как единицы языка vs. речи // Вопросы романо-германской филологии: (Прагматика и семантика): Межвуз. сб. науч. тр. / Пятигорский гос. пед. ин-т иностр. языков; Редкол.: В.В.Лазарев (отв. ред.) и др. – Пятигорск, 1994. – С. 83–89.

9. *Іваноў Я.Я.* Прынцыпы сістэматызацыі афарыстычных выказванняў // Молодые гуманитарии Беларуси – 1995: [Сб. науч. тр.]. – Мн.: Красико-принт, 1995. – С. 75–96.

10. *Иванов Е.Е.* О “языке афоризмов” Андрея Платонова как идиостилистическом феномене // Материалы исследований молодых ученых, аспирантов, соискателей и студентов: [Сб. науч. тр.] / МГУ им. А.А.Кулешова; Сост. М.В.Машенко. – Могилев, 1997. – С. 39–42.

Матэрыялы дакладаў на науковых канферэнцыях

11. *Иванов Е.Е.* О синтаксическом статусе афористических единиц русского языка // Словообразование и номинативная деривация в славянских языках: Мат-лы IV Республ. науч. конф. (15–16 сентября 1992 г.): В 2 ч. / Гродненский гос. ун-т им. Я.Купалы; Редкол.: В.М.Никитевич (отв. ред.) и др. – Гродно, 1992. – Ч. 1. – С. 73–75.

12. *Иванов Е.Е.* О понятии “афоризация речи”: (На примере художественного текста) // Шляхи посилення ефективності практичного курсу української мови та виховання читачької майстерності: Мат-ли обл. міжвуз.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

наук.-метод. конф. (листопад 1992 р.) / Ін-т педагогіки України, Одеський держ. пед. ін-т та інш.; Редкол.: В.П.Бельченко та інш. – Одеса, 1992. – С. 15–16.

13. *Іванов Е.Е.* Афористика Андрея Платонова: (К изучению творчества писателя в лицах и гимназиях) // Подготовка учителя в условиях непрерывного образования: Мат-лы обл. науч.-практ. конф. (15–16 декабря 1992 г.) / МППИ им. А.А.Кулешова и др.; Редкол.: Ю.З.Кушнер и др. – Могилев, 1992. – С. 65.

14. *Іванов Е.Е.* О так называемых “языковых” и “речевых” афоризмах // Учебная лексикография и проблемы словосочетания: Мат-лы межвуз. совещания-семинара (29 сентября – 1 октября 1993 г.) / Пятигорский гос. пед. ин-т иностр. языков; Редкол.: В.В.Лазарев (отв. ред.) и др. – Пятигорск, 1993. – С. 36–38.

15. *Іваноў Я.Я.* Афарыстыка паэмы Я.Коласа “Новая зямля”: (Да складання афарыстычнага слоўніка мовы пісьменніка) // Каласавіны: Мат-лы навук. канф., прысвеч. 70-годдзю выхаду ў свет паэмы Я.Коласа “Новая зямля” (3 лістапада 1993 г.) / Літ-ны музей Я.Коласа; Склад. М.Д.Мацюх; Рэдкал.: З.М.Камароўская (адк. рэд.) і інш. – Мн., 1993. – С. 74–77.

16. *Іванов Е.Е., Иванова С.Ф.* Высказывания “generic time” в экспрессивно-стилистической структуре поэтического идиолекта Н.В.Гоголя: (На примере “Мертвых душ”) // Мат-лы навук. канф. маладых вучоных БДУ, прысвеч. 50-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў (чэрвень 1994 г.) / Беларускі дзярж. ун-т і інш.; Рэдкал.: А.І.Лесніковіч і інш. – Мн., 1994. – С. 29–30.

17. *Іванов Е.Е.* Афоризация речи и афористический стиль // Герменеўтыка. Стылістыка. Рыторыка: Мат-лы Рэспубл. навук. канф. (8–9 снежня 1993 г.) / Мінскі дзярж. лінгв. ун-т; Рэдкал.: А.Я.Міхневіч і інш. – Мн., 1995. – С. 28–30.

18. *Іваноў Я.Я.* Максіма як семантычны тып афарыстычнага выказвання // Мат-лы Міжнарод. науч. семинара, посвящ. памяці О.В.Озаровского (27–28 февраля 1996 г.) / МППИ им. А.А.Кулешова; Редкол.: Т.Г.Михальчук и др. – Могилев, 1996. – С. 40–41.

19. *Іванов Е.Е.* Семантические типы языковых афоризмов: (На материале восточнославянских языков) // *Literatury i języki słowian wschodnich: stan obecny i tendencje rozwojowe*: Мат-лы Міędzynarod. конф. наук. (24–26 września 1996 г.): Т. I–II / Un-t Opolski; Red. B.Kodzisz, S.Kochman, I.Danecka. – Opole, 1997. – Т. II. – S. 111–114.

20. *Іванов Е.Е.* К определению понятий “афористический текст”, “афористичность (речи)” и “афористический стиль” // Современные подходы к изучению национальной и зарубежной литературы в школе и вузе: Мат-лы науч.-метод. конф. (15–18 октября 1996 г.) / МППИ им. А.А.Кулешова; Ред.: В.В.Люкевич, О.М.Мартынова. – Могилев, 1996. – С. 76–80.

21. *Іванов Е.Е.* Афоризмы в дневниках М.М.Пришвина // Мат-лы Міжнарод. науч. конф., посвящ. 850-летию г. Ельца / Елецкий гос. пед. ин-т и др.; Редкол.: В.П.Кривonos и др. – Елец, 1996. – С. 167–169.

22. *Іваноў Я.Я.* Семантыка афарыстычных выказванняў-трузізмаў і структура банальных ведаў // Когнитивная лингвистика конца XX века: Мат-лы

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

Международ. науч. конф. (7–9 октября 1997 г.). В 3 ч. / Минский гос. лингв. ун-т; Редкол.: Н.П.Баранова (отв. ред.) и др. – Мн., 1997. – Ч. 3. – С. 40–43.

23. *Іваноў Я.Я.* Афарызм у сусветнай і еўрапейскай літаратуры і культуры: (Да гісторыі і тэорыі афарызмы як асобнай сістэмы ведаў) // Адам Міцкевіч і сусветная культура = Adam Mickiewicz i kultura światowa: Мат-лы Міжнарод. навук. канф. (Гродна – Навагрудак, 12–17 мая 1997 г.): У 5 кн. / Гродзенскі дзярж. ун-т імя Я.Купалы, Варшаўскі ун-т і інш.; Рэдкал.: Ю.Бахуж і інш. – Кн. 5 / Рэд. Я.Адрованж-Пянёнжак і інш. – Гродна, 1998. – С. 79–93.

Тэзісы дакладаў на навуковых канферэнцыях

24. *Іванов Е.Е.* Оказиональные сочетания слов в платоновских афоризмах // Валентность и сочетаемость на синтаксическом уровне языка и речи: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. (4–6 февраля 1991 г.) / МГПИИ им. А.А.Кулешова; Редкол.: Ю.С.Долгов (отв. ред.) и др. – Могилев, 1991. – С. 190–192.

25. *Іваноў Я.Я., Рагаўцоў В.І.* Афарызмы ў мове М.Гарэцкага // Першыя Гарэцкія чытанні (16–18 сакавіка 1992 г.): Тэз. дакл. і паведам. / Беларуская сельскагасп. акадэмія і інш.; Рэдкал.: У.М.Ліўшыц (адк. рэд.) і інш. – Горкі, 1992. – С. 99–102.

26. *Іванов Е.Е.* Несколько слов об афоризмах как объекте лингвострановедения // Заочное обучение русскому языку: проблемы и перспективы: Тез. докл. и сообщ. Международ. симпозиума (26–29 октября 1992 г.) / МАПРЯЛ, Ин-т русского языка им. А.С.Пушкина; Редкол.: Ю.Е.Прохоров (отв. ред.) и др. – М., 1992. – С. 31–33.

27. *Іванов Е.Е.* Афоризмы как материал для словаря одного произведения // Язык поэмы Н.А.Некрасова “Кому на Руси жить хорошо”: Тез. выступлений на Международ. науч. конф. (2–3 декабря 1992 г.) / Ярославский гос. пед. ин-т им. К.Д.Ушинского; Отв. ред. В.А.Паршина. – Ярославль, 1992. – С. 10–12.

28. *Іваноў Я.Я., Рагаўцоў В.І.* Спосабы індывідуальна-аўтарскага відазмянення структуры афарызмаў у мове М.Гарэцкага // Гарэцкія чытанні (17–19 лютага 1993 г.): Тэз. дакл. і паведам. / Беларуская сельскагасп. акадэмія і інш.; Рэдкал.: У.М.Ліўшыц (адк. рэд.) і інш. – Горкі, 1993. – С. 55–57.

29. *Іванов Е.Е.* К экспрессивности индивидуально-авторской афористики в поэтическом идиоме А.Платонова: (На материале романа “Чевенгур”) // Язык и культура: III Международ. науч. конф. (28 июля – 3 июля 1994 г.): Тез. докл.: В 3 т. / Киевский гос. ун-т им. Т.Шевченко и др.; Сост. С.Б.Бурого. – Киев, 1994. – Т. 3. – С. 217–219.

30. *Іваноў Я.Я.* Да тэорыі жанравага паняцця “афарызм” у еўрапейскай літаратуры // Славянские литературы в контексте мировой: Мат-лы и тез. докл. Международ. науч. конф. (25–30 октября 1993 г.) / Белорусский гос. ун-т; Сост.: С.Я.Гончарова-Грабовская, Г.Л.Нефагина, А.О.Шелемова. – Мн., 1994. – С. 108–111.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

31. *Іваноў Я.Я.* Нацыянальна-культурная семантыка беларускай моўнай афарыстыкі: (Лінгвакраіназнаўчы аспект) // Нацыянальна-культурны кампанент у тэксце і ў мове: Тэз. докл. Міжнарод. навуч. канф. (5–7 кастрычніка 1994 г.): В 2 ч. / МАПРЯЛ, Беларускі гос. ун-т; Рэдкал.: С.М.Прахорава (адв. рэд.) і др. – Мн.: Універсітэцкае, 1994. – Ч. 2. – С. 55–57.

32. *Іванов Е.Е.* Афоризм как единица языка vs. речи: (К истории и теории понятия) // Лингвистика на исходе XX века: Итоги и перспективы: Тез. Міжнарод. канф. (1–4 люта 1995 г.): В 2 т. / МГУ ім. М.В.Ломаносава; Рэдкал.: І.М.Кобзева (адв. рэд.) і др. – М.: Філологія, 1995. – Т. 1. – С. 192–193.

33. *Іванов Е.Е.* К проблеме “афоризм – текст” // Тез. докл. к Міжнарод. лінгв. канф. “Проблемы преподавания русского языка в школах и вузах России, ближнего и дальнего зарубежья”: (3–6 мая 1995 г.) / Тамбовский гос. ун-т ім. Г.Р.Державіна; Рэдкал.: Н.Г.Блохіна і др. – Тамбов, 1995. – С. 68–69.

34. *Іванова С.Ф., Иванов Е.Е.* Принципы создания русско-белорусского словаря языковых афоризмов // Міжнарод. навуч. канф. “Тэорыя і практыка русістыкі ў міжнародным кантэксьце”, прысв. 30-літцю МАПРЯЛ: Сымпозіум “Путі і сродкі павышэння матавацыі навучэння рускаму мову як інастранныму” (28–31 кастрычніка 1997 г.): Тэз. докл. / МАПРЯЛ, Російскі ун-т дружбы народаў; Рэдкал.: В.М.Шаклеін (адв. рэд.) і др. – М., 1997. – С. 383.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

РЭЗЮМЭ

Іваноў Яўген Яўгенавіч

ДЫФЕРЭНЦЫЯЛЬНЫЕ ПРИМЕТЫ АФАРИЗМА

Ключавыя словы: афарызм, гетэрагенны лінгвістычны аб'ект, дыферэнцыяльныя прыметы, намінацыйная адзінка, семантычная тыпалогія, афарыстычнасць (тып) выказвання, лінгвістычная афарыстыка.

Аб'ект і прадмет даследавання: афарызмы як моўныя адзінкі і як маўленчыя творы; іх лінгвістычныя параметры і дыферэнцыяльныя прыметы, агульнакатэгарыяльныя і семантычныя разнавіднасці.

Мэта даследавання: апісанне дыферэнцыяльных прымет афарызма, яго агульнакатэгарыяльных разнавіднасцей (класаў) і семантычных тыпаў (паводле адносінаў да рэчаіснасці).

Метады даследавання: апісальны метады з выкарыстаннем прыёмаў структурнага, семантычнага і функцыянальнага аналізу, лінгвістычнага мадэлявання.

Навуковая навізна атрыманых вынікаў заключаецца ў тым, што пытанне аб моўнай прыродзе афарызма ніколі не было прадметам спецыяльнага разгляду з пазіцыі тэарэтычнай лінгвістыкі, а ставілася толькі пры вывучэнні тых ці іншых уласцівасцей афарызма паасобку як аб'екта фразеалогіі (у шырокім сэнсе), парэміялогіі, лінгвакраізназнаўства, лінгвістыкі тэксту. Упершыню вызначаюцца інтэгральныя ўласцівасці афарызма як уласна моўнага феномена, апісваюцца яго дыферэнцыяльныя прыметы як гетэрагеннага лінгвістычнага аб'екта, агульнакатэгарыяльныя разнавіднасці (класы) і семантычныя тыпы (паводле адносінаў да рэчаіснасці), акрэсліваецца месца афарызма сярод сумежных феноменаў мовы (маўлення), метадалагічная і метамоўная спецыфіка лінгвістычных ведаў аб афарызме.

Практычная значнасць даследавання заключаецца ў тым, што асноўныя палажэнні дысертацыі могуць паслужыць тэарэтычнай базай для вывучэння структурных, зместавых і функцыянальных уласцівасцей афарызма як спецыфічнай з'явы мовы/маўлення і семантычна-геналагічнай разнавіднасці тэксту, сінхроннага і дыяхроннага апісання афарыстыкі беларускай, рускай і польскай моў. Вынікі даследавання могуць быць карыснымі пры выкладанні ў ВНУ вучэбных дысцыплін “Уводзіны ў мовазнаўства” і “Агульнае мовазнаўства”, а таксама “Сучасная беларуская мова”, “Сучасная руская мова” і “Сучасная польская мова” (пры вывучэнні фразеалогіі і сінтаксісу), “Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту” і інш.

Иванов Евгений Евгеньевич

ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫЕ ПРИЗНАКИ АФОРИЗМА

Ключевые слова: афоризм, гетерогенный лингвистический объект, дифференциальные признаки, номинативная единица, семантическая типология, афористичность (тип) высказывания, лингвистическая афористика.

Объект и предмет исследования: афоризмы как элементы языка и как произведения речи; их лингвистические параметры и дифференциальные признаки, общекатегориальные и семантические разновидности.

Цель исследования: описание дифференциальных признаков афоризма, его общекатегориальных разновидностей (классов) и семантических типов (по отношению к действительности).

Методы исследования: описательный метод с использованием приемов структурного, семантического и функционального анализа, лингвистического моделирования.

Научная новизна полученных результатов состоит в том, что языковая природа афоризма никогда не была предметом специального изучения с позиций теоретической лингвистики, а рассматривалась только при изучении тех или иных свойств афоризма по отдельности как объекта фразеологии (в широком смысле), паремиологии, лингвострановедения, лингвистики текста. Впервые определяются интегральные свойства афоризма как собственно языкового явления, описываются его дифференциальные признаки как гетерогенного лингвистического объекта, общекатегориальные разновидности (классы) и семантические типы (по отношению к действительности), определяется место афоризма среди смежных феноменов языка и речи, методологическая и метаязыковая специфика лингвистических знаний об афоризме.

Практическая значимость исследования заключается в том, что основные положения диссертации могут послужить теоретической базой для изучения структурных, содержательных и функциональных свойств афоризма как специфического явления языка и речи и семантико-генетической разновидности текста, синхронного и диахронного описания афористики белорусского, русского и польского языков. Результаты исследования могут быть полезными при преподавании в вузе учебных дисциплин “Введение в языкознание”, “Общее языкознание”, а также “Современный белорусский язык”, “Современный русский язык”, “Современный польский язык” (при изучении фразеологии и синтаксиса), “Лингвистический анализ художественного текста” и др.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

SUMMARY

Yauhen Y. Ivanou

THE DIFFERENTIAL ATTRIBUTES OF AN APHORISM

Key words: aphorism, complex linguistic object, differential attributes, nominative units, semantic typology, aphoristic sentence (as specific type of sentence), linguistic aphoristics (as independent linguistic discipline).

The object and subject of research are aphorisms as higher units of the language and as text, their linguistic parameters and differential attributes, categorial and semantic versions.

The purpose of research is the description of differential attributes of an aphorism, categorial aspects (classes) of an aphorism as complex linguistic object and its semantic types (in relation to the reality).

Methods of research: descriptive method with use of the structural, semantic and functional analysis, and linguistic modelling.

The scientific novelty and the significance is, that the language nature of an aphorism never was a subject of special study by theoretical linguistics, and only at studying those or other properties of an aphorism separately as object of phraseology, paremiology, regional geography (national and cultural semantics of language), text linguistics was considered. Integral attributes of an aphorism as linguistic phenomenon, differential attributes of an aphorism as complex linguistic object were determined for the first time; categorial aspects (classes) and semantic types (in relation to the reality) were described; the place of an aphorism among adjacent phenomena of the language and methodological and metalanguage specificities of linguistic knowledge of an aphorism was determined.

The main statements and inferences of the dissertation may form a theoretical base for studying structural, substantial and functional properties of an aphorism as specific higher unit of the language and genre version of a literary text, and also descriptive and historical studying of aphoristic units in the Belarussian, Russian and Polish. The results can be used in basic language study courses, and also modern Belarussian, modern Russian, modern Polish (phraseology and syntax), text linguistic analysis etc.

Я. Іваню

зиции (в этом смысле интересна работа Н.Ганцевича, выполненная в частном интерьере в Минске в 1999 году.). Для произведений, созданных в культовой архитектуре характерна монументальность (здесь следует отметить работы художников Свято-Елисаветинского монастыря) [4-А, 5-А].

4. В начале исследуемого периода недостаточность опыта монументалистов компенсируется новыми техниками, благодаря которым авторы смогли более гармонично войти в новую архитектуру. Художники используют клееный, классический, литой витражи, мозаику из смальты, колотой керамической плитки, сграффито, обращаются к смешанной технике. Затем техники монументальной живописи усложняются, добавляются новые, как правило, более трудоемкие, рукотворные (например, энкаустика, роспись по плитке). В начале 1970-х годов в Борисове на базе комбината прикладного искусства открывается гобеленовый цех, что способствует использованию гобеленов в интерьерах общественных зданий. В дальнейшем активизируются такие техники, как мозаичный рельеф, пространственный гобелен, монументальные композиции из керамики. Далее происходят перемены, связанные с распадом инфраструктуры СССР. Многие материалы становятся недоступными. Монументалисты продолжают использовать сокращающиеся советские запасы, затем ищут новые источники материалов. Былое многообразие техник монументальной живописи в целом сужается до росписей акрилом и витражей [4-А, 3-А].

5. В конце 1990-х — начале 2000-х годов наблюдается положительная тенденция роста числа произведений во всех видах заказов. Расширяется география создаваемых белорусскими монументалистами произведений. Появляются значительные монументальные работы в культовой архитектуре (например, в храме Иконы Божьей Матери «Державная» Свято-Елисаветинского монастыря). Начинают строиться, реконструироваться, восстанавливаться общественно значимые сооружения (Национальная библиотека, гостиница «Европа», Минская ратуша, Дворец Республики, и другие), что стимулирует возрождение масштабных монументальных произведений. Благодаря достаточному финансированию в них используются различные трудоемкие и дорогостоящие техники монументальной живописи — гобелен, энкаустика и другие.

Таким образом, существует и возрастает запрос общества на произведения монументальной живописи в лице государственных институтов, религиозных общественных объединений, отдельных граждан. Белорусские художники выполняют произведения и за рубежом.

В результате проведенных исследований можно прогнозировать дальнейшее развитие монументальной живописи Беларуси. В стране созданы и существуют необходимые для развития этого рода живописи элементы инфраструктуры (кадровые, технологические, финансовые, архитектурные и другие). При развитии этих тенденций на существующей сегодня базе можно ожидать количественный и качественный рост произведений монументальной живописи [2-А, 4-А].

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

17

СПИСОК ПУБЛИКАЦИЙ СОИСКАТЕЛЯ

Статьи в рецензируемых научных журналах, сборниках

- 1-А. Иваноўская, Д. Вобраз маці ў манументальным мастацтве Міхаіла Савіцкага: роспіс «Вялікая Айчынная вайна. 1994 год» / Д. Иваноўская // Род. слова. – 2006. – №1. – С. 78.
- 2-А. Ивановская, Д. Актуальная целесообразность: / Д. Ивановская // Архитектура и строительство. – 2002. – №5. – С. 11–12.
- 3-А. Ивановская, Д.А. Тенденции развития монументальной живописи Беларуси / Д.А. Ивановская // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі: зб. арт.: у 2 ч. / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск, 2006. – Ч. 1: Мастацтвазнаўства, фальклор і этналогія. – С. 237–239.
- 4-А. Ивановская, Д.А. Монументальная живопись Беларуси 1960-х – 1990-х гг. Тенденции развития / Д.А. Ивановская // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі: зб. арт.: у 2 ч. / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мінск, 2008. – Ч. 1: Мастацтвазнаўства, фальклор і этналогія. – С. 230–238.

Статьи в научных журналах

- 5-А. Ивановская, Д. Возможности офиса стать уникальным: / Д. Ивановская // Архитектура и строительство. – 2006. – №5. – С. 36–38.
- 6-А. Ивановская, Д. Огонь – тема монументальная и непреходящая: / Д. Ивановская // Архитектура и строительство. – 2006. – №6. – С. 30–32.

Материалы научных конференций

- 7-А. Ивановская, Д.А. Многообразие решений темы Великой Отечественной войны в монументальной живописи 1960-1990 годов / Д.А. Ивановская // 1941 год: трагедия, героизм, память: материалы Междунар. науч. конф., 22-23 июня 2006 г. / Брест. гос. ун-т. – Брест, 2007. – С. 212–214.
- 8-А. Ивановская, Д.А. Художник и общество. Проблемы взаимодействия / Д.А. Ивановская // Комплексный анализ состояния и перспективы развития социально-экономической системы: материалы Респ. науч.-теорет. конф., 17-18 янв. 2001 г. / Международ. инст. труд. и соц. отношений. – Минск, 2001. – С. 256–258.
- 9-А. Ивановская, Д. Динамика развития интереса к теме Великой Отечественной войны в произведениях монументальной живописи Беларуси / Д. Ивановская // Вялікая Перамога: да 60-й гадавіны разгрому нацысцкай Германіі: матэрыялы Рэсп. навук.-тэарэт. канф., Мінск, 29 крас. 2005 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т. – Мінск, 2006. – С. 104–107.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

- 10-А. Ивановская, Д.А. Актуальные проблемы в монументальной живописи Беларуси / Д.А. Ивановская // Сучаснае беларускае мастацтва і нацыянальная мастацкая школа: праблемы захавання самабытнасці і далейшага развіцця: матэрыялы Рэсп. навук.-тэарэт. канф., 14-15 ліст. 2005 г. / Беларус. дзярж. акад. мастацтваў; рэдкал.: Р.Б. Смольскі (старш.) [і інш.]. – Мінск, 2006. – С. 95–96.
- 11-А. Ивановская, Д.А. Белорусская национальная школа монументально-декоративной живописи / Д.А. Ивановская // 3 подзвігам у сэрцы: тэма Вялікай Айчыннай вайны ў беларускім мастацтве XX — пачатку XXI стагоддзяў: II-я Няфёдаўскія чытанні: матэрыялы Міжнар. навук.-творчай канф., 24-25 сак. 2005 г. / Беларус. дзярж. акад. мастацтваў; рэдкал.: Р.Б. Смольскі (старш.) [і інш.]. – Мінск, 2005. – С. 100–104.
- 12-А. Ивановская, Д.А. Методика оценки динамики процесса развития архитектуры и монументальной живописи в культурной среде Беларуси (60-90 гг.) / Д.А. Ивановская // НИРС-2003: тез. докл. VIII Респ. науч.-техн. конф. студентов и аспирантов, Минск: в 7 ч. / Беларус. нац. техн. ун-т; редкол.: Б.М. Хрусталева [и др.]. – Минск, 2003. – Ч. 4: Архитектура, строительство, транспортные коммуникации. Аграрно-технические и аграрно-инженерные. – С. 45.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

19

РЭЗЮМЕ

Іваноўская Дар'я Александрэўна

Манументальны жывапіс Беларусі 1960-х — 1990-х гадоў.

Тэндэнцыі развіцця

Ключавыя словы: манументальны жывапіс, станковы жывапіс, узаемаўплыў розных відаў выяўленчага мастацтва, архітэктурнае асяроддзе, тэхнікі і матэрыялы манументальнага жывапісу, стылістычныя асаблівасці.

Мэта даследавання: выяўленне стану і дынамікі развіцця манументальнага жывапісу Беларусі ў 1960-х — 1990-х гадах і прагназіраванне перспектывы яго развіцця.

Метады даследавання: дакументальна-архіўны аналіз гістарычных матэрыялаў, сістэмна-структурны падыход, гісторыка-мастацтвазнаўчы і параўнальны аналіз. А таксама ацэнка існуючых матэрыялаў манументальнага жывапісу.

Дысертация з'яўляецца комплексным аб'ектным даследаваннем стану і дынамікі развіцця манументальнага жывапісу Беларусі 1960-х — 1990-х гадоў і прагназіравання перспектывы яго развіцця. Упершыню адзначаны мастацка-стылістычныя, кампазіцыйныя і вобразныя асаблівасці манументальнага жывапісу даследаванага перыяду. Дадзена характэрыстыка асаблівасцей узаемадзеяння архітэктурнага асяроддзя і манументальнага жывапісу. Вызначана роля ўздзеяння матэрыялаў і тэхналогій на творы манументальнага жывапісу, раскрыты ўзаемасувязь і ўзаемаўплыў манументальнага жывапісу і іншых відаў выяўленчага мастацтва. А таксама выяўлены тэндэнцыі і перспектывы развіцця беларускага манументальнага жывапісу канца XX — пачатку XXI стагоддзяў.

Дысертацияная праца прызначана дапоўніць гісторыю беларускага мастацтва, магчыма выкарыстанне вынікаў і матэрыялаў у навуковай дзейнасці, адукацыйным працэсе, рэстаўрацыйнай практыцы, музейнай справе.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

20

РЕЗЮМЕ

Ивановская Дарья Александровна

Монументальная живопись Беларуси 1960-х—1990-х годов.

Тенденции развития

Ключевые слова: монументальная живопись, станковая живопись, взаимовлияние различных видов изобразительного искусства, архитектурная среда, техники и материалы монументальной живописи, стилистические особенности.

Цель исследования: выявление состояния и динамики развития монументальной живописи Беларуси в 1960-е —1990-е годы и прогнозирование перспектив ее развития.

Методы исследования: документально-архивный анализ исторических материалов, системно-структурный подход, историко-искусствоведческий и сравнительный анализ. А также оценка наличествующих материалов из области монументальной живописи.

Диссертация является комплексным обобщающим исследованием состояния и динамики развития монументальной живописи Беларуси в 1960-е —1990-е годы и прогнозирования перспектив ее развития. Впервые обозначены художественно-стилистические, композиционные и образные особенности монументальной живописи исследуемого периода. Дана характеристика особенностей взаимодействия архитектурной среды и монументальной живописи Беларуси. Определена роль воздействия материалов и технологий на произведения монументальной живописи, раскрыта взаимосвязь и взаимовлияние монументальной живописи и других видов изобразительного искусства. А также выявлены тенденции и перспективы развития белорусской монументальной живописи конца XX — начала XXI веков.

Диссертационная работа призвана дополнить историю белорусского искусства, результаты и материалы могут быть использованы в научной деятельности, образовательном процессе, реставрационной практике, музейном деле.

ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ

21

SUMMARY

Ivanovskaya Darya Aleksandrovna

Monumental painting of Belarus 1960-1990 th.

Development tendencies

Key words: monumental painting, easel painting, interference of various kinds of the fine arts, architectural surroundings, technics and material of monumental painting, stylistic characteristics.

The aim of the research: Exposure of condition and dynamics of development Belorussian monumental painting 1960-1990 th and prognostication perspective its progress.

Methods of the research: analysis of historical documents and archives, systemic and structural approaches, art-historic analysis and assessment of monumental painting materials.

The dissertation is complex generalizing research of a condition and dynamics of development of monumental painting of Belarus in 1960-1990th years and prognostication of prospects of its development. For the first time art-stylistic, composite and figurative features of monumental painting of the investigated period are designated. The characteristic of features of interaction of the architectural environment and monumental painting of Belarus are revealed. The role of influence of materials and technologies on products of monumental painting was detected. The interrelation and interference of monumental painting and other kinds of the fine arts is traced. Tendencies and prospects of development of the Belarus monumental painting of the end XX - the beginnings of the XXI st. centuries are revealed.

The thesis is called to supplement the history of Belarusian art. The results and materials can be used in scientific research, in educational activities, in restoration practice and museum affairs.